

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРИ ЗАХИСТІ ДИСЕРТАЦІЇ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Боровик Людмила Андріївна

*кандидат педагогічних наук, доцент,
член-кореспондент Міжнародної кадрової академії,
доцент кафедри кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка С. Дем'янука»
м. Рівне, Україна*

Сьогодні захист PhD-дисертації є важливим етапом у науковій кар'єрі, але здобувачі часто стикаються з низкою труднощів.

По-перше, помітною проблемою є недостатня методологічна підготовка. Чимало робіт мають нечітко визначені мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, що ускладнює доведення їх наукової цінності.

По-друге, складність викликає обґрунтування наукової новизни. Часто здобувачі лише описують результати як нові, але не демонструють, у чому саме полягає їх відмінність від уже відомих досліджень.

По-третє, дисертації іноді не відповідають вимогам до PhD-рівня: вони або надто описові, або перевантажені теорією без практичного застосування.

Важливим питанням є і якість академічного письма: порушення логіки викладу, недбале цитування, а подекуди й недотримання принципів академічної доброчесності.

Не менш актуальною проблемою залишається публікаційна активність. Для захисту необхідні статті у фахових і міжнародних журналах, але здобувачі часто мають труднощі з публікаціями англійською мовою.

На практиці у багатьох навчальних закладах виникають окремі труднощі з утворенням разових спеціалізованих вчених рад через спільну роботу працівників кафедр із розв'язанн тієї чи іншої наукової проблеми.

Так, нерідко буває, що наукові проекти об'єднують десятки та сотні вчених у відповідній науковій галузі, результатом яких є підготовка спільних фахових наукових статей, монографій та інших публікацій,

що і є причиною в подальшому неможливості формування відповідної разової вченої спеціалізованої ради.

Чому так відбувається? Вся справа в тому, що 12 січня 2022 року постановою Кабінету Міністрів України № 44 був затверджений Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії [1], яким на нашу думку, чітко врегульовані зазначені питання.

Разом з тим, 19 травня 2023 року постановою Кабінету Міністрів України № 502 до Порядку були внесені зміни. А саме, до абзацу 3 пункту 15, де зазначено, що з 01 січня 2024 року офіційні опоненти не можуть працювати в одному і тому ж закладі, мати спільні публікації за останні 5 років з головою, рецензентами та науковим керівником та включаються до складу разової спеціалізованої ради за їх письмовою згодою [3 ст. 18].

Разом з тим, відповідно до пункту 2, абзацу 14 Порядку, однією із компетентностей члена разової спеціалізованої вченої ради є наявність не менше трьох наукових публікацій за тематикою дослідження здобувача.

Зважаючи на те, що разова спеціалізована рада утворюється у складі 5 осіб (абзац 1 пункту 14 Порядку), загалом у членів разової спеціалізованої ради повинно бути не менше 15 одноосібних монографій або наукових статей у фахових виданнях, включених як мінімум до переліку наукових фахових видань України [3 ст. 18].

Водночас, тенденцією останніх років у науці є активна співпраця вчених у певних галузях, що призводить до видання низки спільних навчальних посібників, монографій, наукових статей та інших наукових матеріалів. Іноді ці проекти об'єднують низку вчених у відповідній галузі з різних навчальних закладів України. В результаті встановленого обмеження більшість провідних вчених, у зв'язку із участю у спільних наукових проєктах, будуть позбавлені можливості у роботі спеціалізованих вчених рад в зв'язку з наявністю спільних робіт за останні 5 років, а якщо врахувати вимоги пункту 2 абзацу 14 Порядку, то створення разових спеціалізованих вчених рад взагалі стає проблематичним [2 ст. 35].

Складнощі виникають і під час самого захисту. Це і страх публічного виступу, і труднощі з відповідями на запитання опонентів, і не завжди вдало підготовлені презентаційні матеріали.

Додатковим викликом є організаційно-процедурні бар'єри: тривалі бюрократичні процеси, різні трактування вимог у спеціалізованих вчених радах.

Не можна оминати і проблему міжнародної інтеграції: здобувачі мають брати участь у міжнародних конференціях, публікуватися за кордоном, але не завжди мають для цього належний рівень мовної підготовки.

Важливу роль у подоланні цих труднощів відіграє науковий керівник. Саме він спрямовує здобувача, допомагає з методологією, структурою роботи та формуванням наукової позиції.

Підсумовуючи, слід зазначити, що проблеми при захисті дисертації доктора філософії є комплексними – вони охоплюють як науковий зміст, так і організаційні та особистісні аспекти. Подолати їх можна завдяки підвищенню рівня методологічної культури, розвитку академічного письма, розширенню міжнародної співпраці та якісному науковому керівництву.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/proyekt_Poryadku_pro_pysudjennya_ta_skasuvannya_stupenya_PhD.pdf (дата звернення 01.03.2025).

2. Головач А. В. Окремі проблемні питання створення разових спеціалізованих рад. *Підготовка дисертацій в умовах воєнного стану: актуальні питання та шляхи їх вирішення* : Міжнародна науково-практична конференція. Науково-дослідний інститут публічного права, 28 вересня 2024 р. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. 176 с. С. 35–37.

3. Боровик Л. А. Щодо неможливості формування разової спеціалізованої вченої ради через спільну наукову діяльність. *Вища освіта у період воєнного стану: сучасні виклики та проблемні питання* : Міжнародна науково-практична конференція. Науково-дослідний інститут публічного права, 22 березня 2025 р. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. – 256 с. С. 18–20. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-480-4-4>